

ZAPISNIK

sa 29. sjednice Odbora za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore,
održane 24. decembra 2018. godine

Sjednica je počela u 13 sati.

Sjednici je predsjedavao dr Halil Duković, predsjednik Odbora.

Sjednici su prisustvovali sljedeći članovi Odbora: dr Suad Numanović, mr Mihailo Anđušić, Mirsad Murić, dr Nedžad Drešević i poslanica Ana Nikolić, zamjena člana Odbora Momčila Martinovića, u skladu sa članom 65 Poslovnika Skupštine Crne Gore.

Sjednici nijesu prisustvovali članovi Odbora dr Budimir Aleksić i dr Ljiljana Đurašković.

Sjednici su, u skladu sa čl. 67 i 73 Poslovnika Skupštine Crne Gore, prisustvovali: Nataša Radonjić, generalna direktorica Direktorata za izvršenje krivičnih sankcija u Ministarstvu pravde, Danilo Ćupić, generalni direktor Direktorata za poslove nadzora u Ministarstvu unutrašnjih poslova i Milan Tomić, direktor Zavoda za izvršenje krivičnih sankcija.

Sjednici su, u skladu sa članom 67 stav 2 Poslovnika Skupštine Crne Gore, prisustvovali: Zdenka Perović, zamjenica Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore, Mirjana Radović, savjetnica Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore, dr Mevlida Gusinjac, generalna direktorica Direktorata za zdravstvenu zaštitu u Ministarstvu zdravlja, Nina Milović, načelnica Direkcije za organizaciju i funkcionisanje zdravstvene zaštite u Ministarstvu zdravlja, Marina Tomović, predstavnica Delegacije Evropske unije u Crnoj Gori i Milan Radović, koordinator Programa ljudskih prava i pravde u NVO „Građanska alijansa“.

Sjednicu su pratili predstavnici medija.

****

Za sjednicu je utvrđen sljedeći

DNEVNI RED:

- 1. KONSULTATIVNO SASLUŠANJE MINISTRA PRAVDE, MINISTRA UNUTRAŠNJIH POSLOVA I DIREKTORA ZAVODA ZA IZVRŠENJE KRIVIČNIH SANKCIJA NA TEMU “STANJE U ZATVORSKOM I PRITVORSKOM SISTEMU CRNE GORE” I**
- 2. TEKUĆA PITANJA.**

****

PRVA TAČKA- KONSULTATIVNO SASLUŠANJE MINISTRA PRAVDE, MINISTRA UNUTRAŠNJIH POSLOVA I DIREKTORA ZAVODA ZA IZVRŠENJE KRIVIČNIH SANKCIJA NA TEMU “STANJE U ZATVORSKOM I PRITVORSKOM SISTEMU CRNE GORE”

Predsjednik Odbora dr Halil Duković je podsjetio da je održavanje Konsultativnog saslušanja utvrđeno Planom aktivnosti Odbora za ljudska prava i slobode za 2018. godinu. Posebna pažnja je posvećena nalazima u Izvještaju Evropske komisije za Crnu Goru i praćenju realizacije Zaključka Skupštine Crne Gore, donesenog povodom razmatranja Godišnjeg izvještaja Nacionalnog mehanizma za prevenciju torture za 2016. godinu, objavljenog u

„Službenom listu CG”, broj 52/17 i Zaključka Skupštine Crne Gore, donesenog povodom razmatranja Izvještaja o ostvarivanju prava mentalno oboljelih lica lišenih slobode, smještenih u Zavodu za izvršenje krivičnih sankcija, objavljenog u „Službenom listu CG”, broj 16/18.

Generalna direktorica Direktorata za izvršenje krivičnih sankcija u Ministarstvu pravde Nataša Radonjić, generalni direktor Direktorata za poslove nadzora u Ministarstvu unutrašnjih poslova Danilo Ćupić i direktor Zavoda za izvršenje krivičnih sankcija Milan Tomić informisali su članove Odbora o ključnim aktivnostima realizovanim na poboljšanju stanja u zatvorskom i pritvorskom sistemu, unapređenju prava lica lišenih slobode, ali i prava zaposlenih u ovim ustanovama.

Po riječima **generalne direktorice Direktorata za izvršenje krivičnih sankcija u Ministarstvu pravde, Nataše Radonjić:**

- nedovoljni kadrovski kapaciteti i infrastruktura su dva ključna izazova sa kojim se suočava zatvorski sistem u Crnoj Gori i Ministarstvo pravde preduzima brojne aktivnosti na unapređenju sistema izvršenja krivičnih sankcija;

- Predlogom zakona o izmjenama i dopunama Zakona o izvršenju kazni zatvora, novčane kazne i mjera bezbjednosti, koji je u skupštinskoj proceduri utvrđene su novine u propisivanju posebnih uslova za posebna zvanja službenika za poslove tretmana, zdravstvene zaštite i obezbjeđenja lica lišenih slobode u cilju njihovog kadrovskog jačanja;

- istim Predlogom zakona definisano je unapređenje procedure za zasnivanje radnog odnosa u Zavodu za izvršenje krivičnih sankcija;

- u cilju unapređenja administrativnih kapaciteta organizuju kontinuirane ciljane obuke, koje se realizuju u okviru projekta podržanog od Evropske komisije kojim je razvijena i metodologija evaluacije sprovedenih obuka i primijenjen je novi pristup u realizaciji obuka kroz definisanje sadržaja programa i kaskadnog sistema kako bi se stvorio održiv sistem obuka;

- svakodnevno se radi na unapređenju stanja postojećih, prilično starih objekata kako bi se stvorili odgovarajući uslovi za boravak lica lišenih slobode, kao i za rad službenika Zavoda;

- Ministarstvo je pristupilo izradi tehničke dokumentacije za izgradnju četiri nova objekta u okviru kompleksa ZIKS-a: Specijalne zdravstvene ustanove, nove Prijavnice, Objekta Odjeljenja otvorenog tipa i Multifunkcionalnog objekta;

- Ministarstvu je na sjednici Upravnog odbora Zapadno-investicionog okvira 6. decembra 2018. odobren grant u visini od 1.200.000 eura za izradu tehničke dokumentacije za izgradnju novog objekta Zatvora za sjevernu regiju, koji će se graditi u Mojkovcu.

Direktor Zavoda za izvršenje krivičnih sankcija Milan Tomić je saopštio:

- u svim izvještajima domaćih i međunarodnih eksperata prepoznaje se potpuna otvorenost i spremnost ZIKS-a za saradnju u cilju poštovanja ljudskih prava lica lišenih slobode i službenika;

- glavni problem ZIKS-a tiče se nedovoljnog broja službenika iako su tokom 2018. zaposlili 32 lica, a za 2019. planirali budžetska sredstva za zaposlenje dodatnih službenika, jer su izuzeti iz ograničenja utvrđenih Planom optimizacije javne uprave;

- oko 1.150 lica se nalazi u ZIKS-u i kontinuirano se preduzimaju mjere na poboljšanju uslova njihovog boravka;

- Maloljetnički zatvor je završen, ali zbog nedostatka službenika šest maloljetnih lica od kojih nijedno nije kalendarski maloljetnik još nijesu prebačeni u ovaj zatvor, ali su svi radno angažovani;

- kada je zdravstvena zaštita zatvorenika u pitanju CPT je konstatovao da ona nije na zadovoljavajućem nivou, dok se u Izvještaju Zaštitnika navodi da je zatvorenicima obezbijeđen isti nivo zdravstvene zaštite koji imaju i ostali građani Crne Gore, a uprava ZIKS-a je saglasna sa ocjenom Zaštitnika;

- u ZIKS-u je psihijatar angažovan 24 sata, a nekoliko puta mjesečno angažuju se ljekari specijalisti (internista, urolog, psihijatar-narkolog, hirurg, fizijatar i radiolog) i nabavljena je medicinska oprema za pružanje kvalitetne zdravstvene zaštite licima lišenim slobode koja je nekada i bolja nego za ostale građane;

- u aprilu 2018. godine je donešeno novo Uputstvo o zdravstvenoj zaštiti pritvorenih i osuđenih lica, čiju izmjenu planiraju u narednoj godini;

- u ZIKS-u je ispoštovana svaka procedura koja se tiče humanog vezivanja, fizičku fiksaciju odobrava isključivo nadležni doktor ukoliko prethodno hemijska fiksacija nije dala rezultate, smanjena je upotreba fizičke fiksacije, ali se i dalje koristi pri čemu se posebno vodi računa da se ne nanese povrede;

- trenutno je radno angažovano oko 300 zatvorenika;

- jedan od glavnih problema ZIKS-a je okruženje privatnim imanjima i kućama što službenicima otežava bezbjednosne kontrole.

Generalni direktor Direktorata za poslove nadzora u Ministarstvu unutrašnjih poslova Danilo Čupić je informisao:

- Ministarstvo je preduzelo aktivnosti na edukaciji policijskih službenika, unapređenju materijalno tehničkih uslova rada i nabavilo opremu za vršenje poslova policijskih službenika u ljetnjim uslovima;

- svakodnevno se radi na jačanju mehanizma unutrašnje kontrole, upravnog nadzora, Etički odbor koji prati primjenu Kodeksa policijske etike ojačan je učešćem predstavnika nevladinog sektora, a uspostavljena je i dobra saradnja sa Savjetom za građansku kontrolu rada policije, čije preporuke i smjernice doprinose unapređenju rada Uprave policije i Ministarstva unutrašnjih poslova;

- rukovodstvo Uprave policije i Ministarstva unutrašnjih poslova zauzelo je jasan stav da ne može biti povlašćenih službenika u policijskim uniformama i pozvao je građane da prijave sve slučajeve mogućeg prekoračenja policijskih ovlašćenja, jer su u MUP-u opredijeljeni za nultu stopu tolerancije prema nasilju i zloupotrebi službenih ovlašćenja;

- ove godine u MUP-u je formiran Biro za pružanje psihološke podrške policijskim službenicima.

U raspravi su učestvovali: Zdenka Perović, zamjenica Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore, Milan Radović, koordinator Programa ljudskih prava i pravde u NVO „Građanska alijansa“, članovi Odbora mr Mihailo Anđušić, dr Suad Numanović, Mirsad Murić i dr Nedžad Drešević, poslanica Ana Nikolić i predsjednik Odbora dr Halil Duković.

Zamjenica Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore Zdenka Perović je saopštila da Zaštitnik ostvaruje izuzetno dobru saradnju sa ZIKS-om, o čemu svjedoči činjenica da je tokom 2016. godine u 70% pritužbi upućenih Zaštitniku koje su se ticale prava lica lišenih slobode povreda otklonjena tokom trajanja postupka. Ove godine saradnja je dodatno unaprijeđena, pa su održane konsultacije uprave ZIKS-a sa institucijom Zaštitnika na kojima se razgovaralo o određenim dešavanjima u Zavodu. U izvještajima Zaštitnika iz godine u godinu evidentira se napredak u ovoj oblasti. Ukazala je da delagacija CPT-ija boravi u posjeti Crnoj Gori ograničeno vrijeme i u tom periodu dobijaju i određene diskutabilne izjave koje nijesu u prilici da provjere, a predstavnici institucije Zaštitnika su stalno prisutni na terenu i u mogućnosti su da ispituju sve navode o nepoštovanju prava lica lišenih slobode. Naglasila je da je autoritet CPT-ija neupitan. Pojasnila je da je suština postojanja institucije Zaštitnika da pomogne sistemu i da saraduje sa državnim organima.

Zamjenica Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore je postavila sledeća pitanja:

- Da li antistres obuke koje se realizuju za zaposlene u ZIKS-u podrazumijevaju kontinuiranu psihološku podršku službenicima svakog dana u slučaju potrebe, a naročito nakon incidentnih događaja?

- S obzirom da je početak izgradnje Zatvorske bolnice u okviru ZIKS-a najavljen za 2021. godinu, da li se razmišljalo da se u međuvremenu preduzmu neke aktivnosti kako bi se pružila adekvatna zaštita pacijentima što je urgentno posebno nakon događaja koji su se ove godine desili u Specijalnoj bolnici za psihijatriji u Kotoru?

- Koliko je unaprijeđen sistem „12 koraka“ za zavisnike od psihoaktivnih supstanci, da li je njime obuhvaćeno više zatvorenika na dobrovoljnoj osnovi, koje aktivnosti se preduzimaju da bi se zatvorenici dodatno stimulisali za ovaj program?

- Da li je nešto urađeno na rješavanju ranijih neidentifikovanih slučajeva policijskih službenika osumnjičenih za prekoračenje policijskih ovlašćenja?

- Da li se konstatuju nepravilnosti koje se tiču prekoračenja ovlašćenja policijskih službenika kada isti nijesu zabilježeni putem video snimka, jer su do sada u javnost izašli i procesuirani samo slučajevi za koje je postojao snimak?

Koordinator Programa ljudskih prava i pravde u NVO „Građanska alijansa“ Milan Radović je saglasan sa konstatacijom da je zatvorski i pritvorski sistem unaprijeđen. Istakao je da je evidentna iskrena namjera menadžmenta ZIKS-a da rješavaju uočene probleme i da ostvaruju kvalitetnu saradnju sa nevladinim sektorom. Uslovi u zatvoru i pritvorskim jedinicama su značajno unaprijeđeni, čak i više od mogućeg, jer je riječ o starim objektima koje je veoma teško adaptirati. Međutim, imao je zamjerku na ponašanje jednog broja policijskih službenika u ZIKS-u i Upravi policije. Iako najveći broj policijskih službenika posao radi profesionalno, u skladu sa zakonskim ovlašćenjima, postoji i određeni broj policijskih službenika koji zloupotrebljavaju svoja ovlašćenja ili ne prijavljuju slučajeve kada se desi zloupotreba ovlašćenja od strane njihovih kolega zbog čega tužilaštvo ne može da izvrši identifikaciju i pojedinačno procesuiranje ovih policijskih službenika. Smatra da se u posljednje vrijeme razvija određena „kultura ćutanja“ kod policijskih službenika koji se solidarišu sa kolegama koji prekorače ovlašćenja prema građanima i ne žele da ih prijave. To je neprihvatljivo i mora se mijenjati, a pozivi da se to promijeni su prvi uslov za promjenu, ali ne i jedini jer u praksi treba procesuirati one koji vrše torturu i zlostavljanje, ali i one koji ih ne prijave. Smatra da je neprihvatljivo da se za teška kršenja ljudskih prava sklapaju sporazumi o priznanju krivice. Upitao je da li su donesena rješenja o udaljenju sa posla za policijske službenike koji su prisustovali slučajevima torture ili zlostavljanja građana od strane njihovih kolega, a isto nijesu prijavili?

Član Odbora mr Mihailo Anđušić smatra da je Odbor organizovanjem konsultativnih saslušanja u četvrtom kvartalu ove godine dao snažan doprinos informisanju građana o zaštiti ljudskih prava, kao i sagledavanju stanja u određenim oblastima.

Postavio je sledeća pitanja:

- U kojoj mjeri su do sada realizovane preporuke Zaštitnika sadržane u Godišnjem izvještaju Nacionalnog mehanizma za prevenciju torture za 2016. godinu, posebno one koje su se odnosile Centar bezbjednosti Nikšić i odjeljenja bezbjednosti Plužine i Rožaje i koji je stepen realizacije preporuka upućenih 2016. godine Ministarstvu unutrašnjih poslova, Ministarstvu pravde, Zavodu za izvršenje krivičnih sankcija, Upravi policije- Centru bezbjednosti Podgorica?

- Da li su predstavnici Ministarstva pravde, Ministarstva unutrašnjih poslova i Zavoda za izvršenje krivičnih sankcija zadovoljni saradnjom sa Zaštitnikom, kao Nacionalnim mehanizmom za prevenciju torture i koliko su, po njihovoj procjeni, preporuke Zaštitnika doprinijele unapređenju stanja u ovoj oblasti?

- Koji centri/odjeljenja bezbjednosti su do sada upodobljeni standardima CPT-a?

Član Odbora dr Suad Numanović smatra da se jedino multisektorskim pristupom može doprinijeti poboljšanju stanja u ovoj oblasti. Saglasan je da je unapređenjem infrastrukture zatvorskog i pritvorskog sistema i jačanjem administrativnih kapaciteta, kao i podizanjem

svijesti o poštovanju prava lica lišenih slobode ostvaren napredak u ovoj oblasti. S obzirom da je veliki broj povratnika u zatvorima, ocijenio je da posebnu pažnju treba posvetiti resocijalizaciji.

Poslanik Numanović je postavio sledeća pitanja:

- Koje aktivnosti se preduzimaju na daljem poboljšanju zdravstvene zaštite mentalno oboljelih lica lišenih slobode, smještenih u Zavodu za izvršenje krivičnih sankcija?

- Da li se planirani rok za izgradnju zdravstvene ustanove u okviru ZIKS-a može skratiti ili u međuvremenu preduzeti neke aktivnosti u cilju obezbjeđivanja alternativnog rješenja do završetka ovog projekta što može trajati i do 2023/2024. godine?

- Da li se planirana izgradnja Klinike za psihijatriju u Podgorici odvija planiranom dinamikom?

- Imajući u vidu važnost sprovođenja kontinuiranih obuka za zaposlene u Službi zdravstvene zaštite, Službi za tretman i Službi obezbjeđenja ZIKS-a, koje su ključne obuke realizovane tokom 2018. godine?

Član Odbora Mirsad Murić je podsjetio da je u Izvještaju Evropske komisije o Crnoj Gori za 2018. godinu konstatovan napredak u oblasti ljudskih prava lica lišenih slobode i da su date preporuke koje je u narednom periodu potrebno realizovati.

Postavio je sledeća pitanja:

- Koje aktivnosti se preduzimaju u borbi protiv nasilja i zastrašivanja među zatvorenicima s obzirom da je ZIKS donio i Strategiju za sprečavanje zlostavljanja i nasilja među zatvorenicima, a nedavno se u medijima izvještavalo o nekoliko slučajeva nasilja među zatvorenicima?

- Koliko su u Ministarstvu pravde zadovoljni dosadašnjom primjenom sistema alternativnih sankcija, s obzirom da se time doprinosi smanjenju stope recidivizma, smanjenju zatvorske populacije, a samim tim i smanjenju budžetskih sredstava koja se izdvajaju za izvršenje kazni zatvora?

- Da li je realizovana preporuka Zaštitnika koja se odnosila na obezbjeđivanje adekvatnih obroka za lica lišena slobode koja su zadržana duže od 24 sata u centrima, odnosno odjeljenjima bezbjednosti?

Člana Odbora Nedžada Dreševića je interesovalo koje aktivnosti se realizuju na smanjenju broja povratnika u zatvorima, koliko povratnika je trenutno u zatvorima i za koja krivična djela su najčešće osuđeni.

Poslanica Ana Nikolić je izrazila zadovoljstvo što je napredak u ovoj oblasti rezultat sinergije svih nadležnih institucija i postavila je sledeća pitanja:

- S obzirom da je završena izgradnja Maloljetničkog zatvora, a da isti još nije otvoren zbog nedostatka adekvatnog kadra, da li će se u konkursu za zaposlenje novih službenika koji će raditi u Maloljetničkom zatvoru zahtijevati posebne stručne kvalifikacije s obzirom da će raditi sa najosjetljivijom zatvorskom populacijom? Koliko je maloljetnika sada u ZIKS-u?

- Da li Ministarstvo unutrašnjih poslova uskoro planira da upodobi Pravilnik o uslovima koje moraju da ispunjavaju prostorije za zadržavanje lica lišenih slobode („Službeni list CG”, broj 52/2012) standardima CPT-a, s obzirom da je Pravilnik iz 2012. važeći, a Zaštitnik je u inicijativi iz decembra 2016. preporučio da se ovaj Pravilnik upodobi sa standardima CPT-a, dok je Skupština u svom Zaključku iz 2017. godine preporučila Ministarstvu unutrašnjih poslova da sa dužnom pažnjom razmotri ovu Inicijativu i postupi po preporuci Zaštitnika?

- Koje aktivnosti su preduzete na poboljšanju materijalnih i tehničkih uslova rada zaposlenih u ZIKS-u?

Predsjednik Odbora dr Halil Duković je naglasio da je u prethodnim godinama Odbor posebnu pažnju posvetio poštovanju prava lica lišenih slobode. Podsjetio je na stanje u ovoj oblasti kada je Crna Gora 2008. dobila Preporuke CPT-a. Od tada Odbor se u kontinuitetu bavi praćenjem njihove realizacije, razmatranjem brojnih izvještaja koje je sačinio Zaštitnik ljudskih

prava i sloboda Crne Gore, kao i praćenjem stanja u ustanovama u kojima borave lica lišena slobode, što je realizovano obilaskom Zavoda za izvršenje krivičnih sankcija u Spuzi, Zatoru u Bijelom Polju i Pritvorske jedinice Centra bezbjednosti u Podgorici. Ocijenio je da je Crna Gora učinila značajne iskorake i da je evidentan napredak u poštovanju prava lica lišenih slobode, čemu je doprinos dao i Odbor za ljudska prava i slobode kroz kontrolnu i nadzornu funkciju Skupštine Crne Gore i donošenjem brojnih zaključaka animirao na zajedničko i sinhronizovano djelovanje svih nadležnih organa.

S obzirom da je u tački 8 Zaključka Skupštine donesenog povodom razmatranja Izvještaja o ostvarivanju prava mentalno oboljelih lica lišenih slobode, smještenih u Zavodu za izvršenje krivičnih sankcija izražena zabrinutost zbog podatka da je kod skoro polovine zatvorske populacije u decembru 2017, odnosno kod 26% zatvorske populacije u martu 2018. dijagnostifikovan neki vid mentalnog oboljenja ili poremećaja, kao i zbog podatka koji ukazuje da veći broj zatvorenika oboli u zatvorima iako na slobodi nijesu imali smetnje zbog čega je neophodno preduzeti dodatne mjere u tretmanu zatvorenika, uključiti psihologe u rad zdravstvene službe, Predsjednik Odbora je upitao da li su preduzete konkretne aktivnosti na ovom polju?

Nakon konstruktivne, dinamične i veoma interesantne rasprave, predstavnici Ministarstva pravde, Ministarstva unutrašnjih poslova, Ministarstva zdravlja i Zavoda za izvršenje krivičnih sankcija su dali odgovore na pitanja.

Direktor Zavoda za izvršenje krivičnih sankcija Milan Tomić je istakao da je saradnja sa Zaštitnikom odlična, iako ima prostora za dalje unapređenje. Saopštio je da ZIKS sprovodi tretman za zavisnike od psihoaktivnih supstanci "12 koraka" koji daje određene rezultate i trude se da u skladu sa zakonom dodatno stimulišu zatvorenike koji pohađaju ovaj tretman, kao i tretman zavisnika kojima je izrečena mjera obaveznog liječenja i onih koji imaju probleme. Takođe, sprovodi se i tretman sa seksualnim prestupnicima gdje se još uvijek rade individualni tretmani, a od sledeće godine planiraju se grupni. Završena je obuka za devet zatvorenika koji su dobili sertifikate za stolare i bravare, a nada se da će sledeće godine broj radno angažovanih biti veći, čime će se doprinijeti da ova lica po izlasku iz zatvora budu u potpunosti spremna za normalan život.

Saopštio je da se u ZIKS-u sprovodi Plan i program obuka zaposlenih za 2018/2019. među kojima su ključne obuke realizovane u okviru Horizontalnog programa Savjeta Evrope i Evropske unije kojim je obučeno devet trenera za realizaciju kaskadne obuke koju je pohađao 91 službenik, za rano prepoznavanje psihičkih smetnji i rizika samoubistva za 23 službenika, za primjenu mjera fizičkog sputavanja i fiksacije lica sa mentalnim smetnjama, obuke za službenike obezbjeđenja, o Istanbulsom protokolu i o antistresu. Tomić je saopštio da službenici ZIKS-a nijesu u dovoljnoj mjeri bili zainteresovani za obuku o antistresu. Rezultat realizovanih obuka vidljiv je u praktičnom radu službenika i njihovom ponašanju prema zatvorenicima.

Istakao je da je značajno smanjen problem zaposlenih u vezi sa korišćenjem godišnjih odmora, prekovremenih radnih sati, ostvarujući svoja prava u skladu sa Zakonom. U kontinuitetu se preduzimaju aktivnosti na poboljšanju uslova rada službenika, adaptacijom osmatračnica, nabavkom specijalnih vozila, uniformi, obezbjeđivanjem kvalitetnijeg video nadzora i opreme. Sprovodi se završna faza raspodjele četiri stana za službenike ZIKS-a, a kako poslednjih 20 godina nijesu rješavana njihova stambena pitanja, Ministarstvo pravde u saradnji sa ZIKS-om, preko Stambene zadruge planira njihovo rješavanje od naredne godine.

Zavod za izvršenje krivičnih sankcija preduzima mjere kako bi se smanjio broj zatvorenika sa mentalnim oboljenjem ili poremećajem, pa je u ovoj godini značajno manji broj ovih zatvorenika čemu je doprinijelo angažovanje psihijatra i ostvarivanje dobre saradnje sa Specijalnom psihijatrijskom bolnicom u Dobroti, Kliničkim centrom Crne Gore i drugim

zdravstvenim ustanovama. Na listi čekanja za liječenje u Specijalnoj psihijatrijskoj bolnici u Dobroti je šest zatvorenika.

Naveo je da je veći broj pritvorenih lica prisutan samo u Istražnom zatvoru, dok u drugim objektima nema prenatrpanosti. Zavod za izvršenje krivičnih sankcija kroz preventivni rad i brigu o tome gdje koga od zatvorenika smjestiti, u značajnoj mjeri sprečava sukobe zatvorenika, a postoji i tim za medijaciju.

Tomić je saopštio da službenici koji već rade sa maloljetnim licima posjeduju posebne stručne kvalifikacije za rad sa ovom grupom, tako da će prilikom zapošljavanja novih službenika važiti isti uslov.

Generalna direktorica Direktorata za izvršenje krivičnih sankcija u Ministarstvu pravde Nataša Radonjić je saopštila da je uspostavljen sistem alternativnog izvršenja krivičnih sankcija, koji za cilj ima rasterećenje zatvorskih kapaciteta za kratke kazne i smanjenje zatvorske populacije. Alternativno izvršenje krivičnih sankcija ima uzlaznu tendenciju, pa je počev od 2014. godine kada su izrečene dvije kazne rada u javnom interesu, u 2015. godini 99 kazni, u 2016. godini 207 kazni, u 2017. izrečeno je 212 kazni, u toku ove godine izrečeno je 277 kazni rada u javnom interesu. Takođe, od prošle godine do sada uspješno je izvršeno 126 kazni kućnog zatvora. Do sada je manje od 5% od ukupnog broja alternativnih kazni, usled kršenja radne obaveze ili nepoštovanja programa izvršenja kazne u prostorijama za stanovanje, zamijenjeno zatvorskom kaznom. Najavila je da će Ministarstvo pravde uraditi analizu efekata sistema alternativnih sankcija.

Istakla je da je Ministarstvo preko IPA projekta apliciralo za obezbjeđivanje sredstava za izgradnju četiri nova objekta u okviru kompleksa ZIKS-a za šta već imaju pozitivne najave, zbog čega se nadaju njihovoj implementaciji u narednoj godini. Takođe, Ministarstvo radi i na obezbjeđivanju stručnog kadra za rad u Specijalnoj zdravstvenoj ustanovi, pa je sa Ministarstvom zdravlja dogovoreno da se u narednom periodu radi na razvijanju programa nedostajućih specijalizacija, kao i razvijanju programa obuka za srednji medicinski kadar.

Predstavnik Ministarstva unutrašnjih poslova Danilo Ćupić je saopštio da Ministarstvo unutrašnjih poslova ostvaruje kvalitetnu saradnju sa institucijom Zaštitnika i sa nevladinim sektorom. Ministarstvo unutrašnjih poslova i Uprava policije se bave svim slučajevima zloupotrebe policijskih ovlašćenja, a ne samo slučajevima koji su medijski praćeni. Saopštio je da je pet policijskih službenika koji su zloupotrijebili ovlašćenja u incidentu koji se desio početkom godine suspendovano, pokrenut je disciplinski postupak protiv njih i postupak pred tužilaštvom. Od januara do novembra 2018. godine disciplinski je odgovaralo 27 policijskih službenika i izrečene su disciplinske mjere između ostalog i zbog torture, kao i nekolike mjere uslovnog prestanka radnog odnosa i prestanka radnog odnosa, ali one nijesu pravosnažne, jer su policijski službenici uložili žalbe i pokrenuli sudske postupke koji su u toku.

Naveo je da je Ministarstvo nadzorom utvrdilo da su prostorije za zadržavanje upodobljene standardima CPT-a u pogledu površine i dimenzija u centrima bezbjednosti: Nikšić, Bijelo Polje, Berane i Odjeljenju bezbjednosti Danilovgrad, dok u centrima bezbjednosti: Bar, Budva, Pljevlja i Herceg Novi i ostalih 11 odjeljenja bezbjednosti prostorije za zadržavanje još uvijek nijesu upodobljene navedenim standardima, zbog čega su preduzeli aktivnosti na obezbjeđivanju adekvatnih uslova pritvorenim licima. U tom cilju sa Upravom za imovinu krajem septembra 2018. potpisali su Ugovor kojim je predviđeno ulaganje 100.000 eura za renoviranje pritvorskih prostorija u Kotoru, Ulcinju i Beranama. Ministarstvo unutrašnjih poslova i Uprava policije su postupili po Zaključku Skupštine Crne Gore, pa su kao prelazno i privremeno rješenje uveli praksu da se lica lišena slobode smještaju u najbliži centar bezbjednosti u susjednoj opštini koji je upodobljen standardima CPT-a.

Istakao je da je donošenje novog Pravilnika o uslovima koje moraju da ispunjavaju prostorije za zadržavanje lica lišenih slobode planirano nakon usvajanja novog Zakona o unutrašnjim poslovima, kao i obezbjeđivanje dodatnih sredstava kako bi se Pravilnik

implementirao na kvalitetan način. Direktorat za poslove nadzora u MUP-u podnio je inicijativu za izmjenu Pravilnika o oduzimanju, čuvanju i postupanju sa predmetima koje policijski službenik privremeno oduzima.

Ćupić je saopštio da je Ministarstvo obezbijedilo novu balističku opremu za pripadnike Specijalne antiterorističke jedinice i Posebne jedinice policije na kojoj će biti istaknuta lična oznaka u vidu kombinacije slova i brojeva kako bi se omogućilo njihovo identifikovanje. Ministarstvo je, u okviru svojih nadležnosti, preduzelo aktivnosti kako bi se realizovale preporuke i uklonili nedostaci, obezbjeđuju se ljekarski pregledi pritvorenih lica, adekvatna ishrana, zaključavaju se pomoćne prostorije koje nijesu bezbjedne i opremljene za korišćenje, svim licima lišenim slobode uručuje se Informativni list kako bi bili obaviješteni o svojim pravima. Naglasio je da je neophodno izdvojiti dodatna novčana sredstva za zamjenu cjelokupne opreme za video nadzor s obzirom da postojeći video nadzor u centrima i odjeljenjima bezbjednosti ne omogućava ugradnju dodatnih kamera kako bi se video nadzorom pokrilo stepenište i prilaz do prostorija za zadržavanje, na čemu će raditi u narednom periodu. Zaključio je da rješavanje najvećeg broja preporuka zavisi od materijalnih sredstava.

Generalna direktorica Direktorata za zdravstvenu zaštitu u Ministarstvu zdravlja dr Mevlida Gusinjac je saopštila da je izgradnja Psihijatrijske klinike u okviru Kliničkog centra planirana za početak 2019. godine. Kontrolom od strane Ministarstva zdravlja utvrđeno je da se u ZIKS-u u potpunosti poštuju Smjernice za upotrebu lijeka buprenorfina i da je zdravstvena zaštita lica lišenih slobode na zadovoljavajućem nivou.

Predsjednik Odbora za ljudska prava i slobode dr Halil Duković smatra da u narednom periodu posebnu pažnju treba posvetiti unapređenju programa resocijalizacije kako bi se smanjio broj povratnika u zatvorima. Zaključio je da je ostvaren značajan i vidljiv napredak u zaštiti prava lica lišenih slobode, što je postignuto zahvaljujući dobroj saradnji Ministarstva pravde, Ministarstva unutrašnjih poslova, Uprave policije i Zavoda za izvršenje krivičnih sankcija sa Zaštitnikom ljudskih prava i sloboda Crne Gore i njihovoj posvećenosti na ispunjavanju preporuka relevantnih međunarodnih i domaćih institucija, ali i nevladinog sektora.

Odbor je na osnovu rasprave i informacija dobijenih na Konsultativnom saslušanju jednoglasno (sa šest glasova “za”) odlučio da Kolegijumu Predsjednika Skupštine i nadležnim institucijama podnese

I Z V J E Š T A J
SA KONSULTATIVNOG SASLUŠANJA PREDSTAVNIKA MINISTARSTVA PRAVDE,
MINISTARSTVA UNUTRAŠNJIH POSLOVA I
ZAVODA ZA IZVRŠENJE KRIVIČNIH SANKCIJA
NA TEMU „STANJE U ZATVORSKOM I PRITVORSKOM SISTEMU CRNE GORE“

Na sjednici su, u skladu sa čl. 67 i 73 Poslovnika Skupštine Crne Gore, učestvovali: Nataša Radonjić, generalna direktorica Direktorata za izvršenje krivičnih sankcija u Ministarstvu pravde, Danilo Ćupić, generalni direktor Direktorata za poslove nadzora u Ministarstvu unutrašnjih poslova i Milan Tomić, direktor Zavoda za izvršenje krivičnih sankcija.

Sjednici su, u skladu sa članom 67 stav 2 Poslovnika Skupštine Crne Gore, prisustvovali: Zdenka Perović, zamjenica Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore, Mirjana Radović, savjetnica Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore, dr Mevlida Gusinjac, generalna direktorica Direktorata za zdravstvenu zaštitu u Ministarstvu zdravlja, Nina Milović, načelnica Direkcije za organizaciju i funkcionisanje zdravstvene zaštite u Ministarstvu zdravlja, Marina Tomović, predstavnica Delegacije Evropske unije u Crnoj Gori i Milan Radović, koordinator Programa ljudskih prava i pravde u NVO „Građanska alijansa“.

U skladu sa kontrolnom i nadzornom ulogom Skupštine, na **Konsultativnom saslušanju posebna pažnja bila je posvećena praćenju realizacije Zaključka Skupštine Crne Gore, donesenog povodom razmatranja Godišnjeg izvještaja Nacionalnog mehanizma za prevenciju torture za 2016. godinu, objavljenog u „Službenom listu CG”, broj 52/17 i Zaključka Skupštine Crne Gore, donesenog povodom razmatranja Izvještaja o ostvarivanju prava mentalno oboljelih lica lišenih slobode, smještenih u Zavodu za izvršenje krivičnih sankcija, objavljenog u „Službenom listu CG”, broj 16/18.**

Generalna direktorica Direktorata za izvršenje krivičnih sankcija u Ministarstvu pravde Nataša Radonjić, generalni direktor Direktorata za poslove nadzora u Ministarstvu unutrašnjih poslova Danilo Ćupić i direktor Zavoda za izvršenje krivičnih sankcija Milan Tomić informisali su članove Odbora o ključnim aktivnostima realizovanim na poboljšanju stanja u zatvorskom i pritvorskom sistemu, unapređenju prava lica lišenih slobode, ali i prava zaposlenih u ovim ustanovama.

U konstruktivnoj, dinamičnoj i veoma interesantnoj dvosatnoj raspravi, licima koja su saslušana poslanici, ali i pozvani predstavnici institucija i NVO-e postavili su **21 pitanje:**

1) Da li antistres obuke koje se realizuju za zaposlene u ZIKS-u podrazumijevaju kontinuiranu psihološku podršku službenicima svakog dana u slučaju potrebe, a naročito nakon incidentnih događaja? *(zamjenica Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore Zdenka Perović)*

2) S obzirom da je početak izgradnje Zatvorske bolnice u okviru ZIKS-a najavljen za 2021. godinu, da li se razmišljalo da se u međuvremenu preduzmu neke aktivnosti kako bi se pružila adekvatna zaštita pacijentima što je urgentno posebno nakon događaja koji su se ove godine desili u Specijalnoj bolnici za psihijatriju u Kotoru? *(zamjenica Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore Zdenka Perović)*

3) Koliko je unaprijeđen sistem „12 koraka“ za zavisnike od psihoaktivnih supstanci, da li je njime obuhvaćeno više zatvorenika na dobrovoljnoj osnovi, koje aktivnosti se preduzimaju da bi se zatvorenici dodatno stimulisali za ovaj program? *(zamjenica Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore Zdenka Perović)*

4) Da li je nešto urađeno na rješavanju ranijih neidentifikovanih slučajeva policijskih službenika osumnjičenih za prekoračenje policijskih ovlašćenja? *(zamjenica Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore Zdenka Perović)*

5) Da li se konstatuju nepravilnosti koje se tiču prekoračenja ovlašćenja policijskih službenika kada isti nijesu zabilježeni putem video snimka, jer su do sada u javnost izašli i procesuirani samo slučajevi za koje je postojao snimak? *(zamjenica Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore Zdenka Perović)*

6) Da li su donesena rješenja o udaljenju sa posla za policijske službenike koji su prisustovali slučajevima torture ili zlostavljanja građana od strane njihovih kolega, a isto nijesu prijavili? *(koordinator Programa ljudskih prava i pravde u NVO „Građanska alijansa“ Milan Radović)*

7) U kojoj mjeri su do sada realizovane preporuke Zaštitnika sadržane u Godišnjem izvještaju Nacionalnog mehanizma za prevenciju torture za 2016. godinu, posebno one koje su se odnosile na Centar bezbjednosti Nikšić i odjeljenja bezbjednosti Plužine i Rožaje i koji je stepen realizacije preporuka upućenih 2016. godine Ministarstvu unutrašnjih poslova, Ministarstvu pravde, Zavodu za izvršenje krivičnih sankcija, Upravi policije- CB Podgorica? *(član Odbora mr Mihailo Anđušić)*

8) Da li su predstavnici Ministarstva pravde, Ministarstva unutrašnjih poslova i Zavoda za izvršenje krivičnih sankcija zadovoljni saradnjom sa Zaštitnikom, kao Nacionalnim mehanizmom za prevenciju torture i koliko su, po njihovoj procjeni, preporuke Zaštitnika doprinijele unapređenju stanja u ovoj oblasti? *(član Odbora mr Mihailo Anđušić)*

9) Koji centri/odjeljenja bezbjednosti su do sada upodobljeni standardima CPT-a? *(član Odbora mr Mihailo Anđušić)*

10) Koje aktivnosti su tokom 2018. godine preduzete na daljem poboljšanju zdravstvene zaštite mentalno oboljelih lica lišenih slobode, smještenih u Zavodu za izvršenje krivičnih sankcija? *(član Odbora dr Suad Numanović)*

11) Da li se planirani rok za izgradnju zdravstvene ustanove u okviru ZIKS-a može skratiti ili u međuvremenu preduzeti neke aktivnosti u cilju obezbjeđivanja alternativnog rješenja do završetka ovog projekta što može trajati i do 2023/2024. godine? *(član Odbora dr Suad Numanović)*

12) Da li se planirana izgradnja Klinike za psihijatriju u Podgorici odvija planiranom dinamikom? (*član Odbora dr Suad Numanović*)

13) Imajući u vidu važnost sprovođenja kontinuiranih obuka za zaposlene u Službi zdravstvene zaštite, Službi za tretman i Službi obezbjeđenja ZIKS-a, koje su ključne obuke realizovane tokom 2018. godine? (*član Odbora dr Suad Numanović*)

14) Koje aktivnosti se preduzimaju u borbi protiv nasilja i zastrašivanja među zatvorenicima s obzirom da je ZIKS donio i Strategiju za sprečavanje zlostavljanja i nasilja među zatvorenicima, a nedavno se u medijima izvještavalo o nekoliko slučajeva nasilja među zatvorenicima? (*član Odbora Mirsad Murić*)

15) Koliko su u Ministarstvu pravde zadovoljni dosadašnjom primjenom sistema alternativnih sankcija, s obzirom da se njihovom primjenom doprinosi smanjenju stope recidivizma, smanjenju zatvorske populacije, a samim tim i smanjenju budžetskih sredstava koja se izdvajaju za izvršenje kazni zatvora? (*član Odbora Mirsad Murić*)

16) Da li je preporuka Zaštitnika koja se odnosila na obezbjeđivanje adekvatnih obroka za lica lišena slobode koja su zadržana duže od 24 sata realizovana u centrima, odnosno odjeljenjima bezbjednosti? (*član Odbora Mirsad Murić*)

17) Koje aktivnosti se realizuju na smanjenju broja povratnika u zatvorima, koliko povratnika je trenutno u zatvorima i za koja krivična djela su najčešće osuđeni? (*član Odbora dr Nedžad Drešević*)

18) S obzirom da je završena izgradnja Maloljetničkog zatvora, a da isti još nije otvoren zbog nedostatka adekvatnog kadra, da li će se u konkursu za zaposlenje novih službenika koji će raditi u Maloljetničkom zatvoru zahtijevati posebne stručne kvalifikacije s obzirom da će raditi sa najosjetljivijom zatvorskom populacijom? Koliko je maloljetnika sada u ZIKS-u? (*poslanica Ana Nikolić koja je učestvovala na sjednici u skladu sa članom 65 Poslovnika Skupštine CG*)

19) Da li Ministarstvo unutrašnjih poslova uskoro planira da upodobi Pravilnik o uslovima koje moraju da ispunjavaju prostorije za zadržavanje lica lišenih slobode („Službeni list CG”, broj 52/2012) standardima CPT-a, s obzirom da je Pravilnik iz 2012. važeći, a Zaštitnik je u inicijativi iz decembra 2016. preporučio da se ovaj Pravilnik upodobi sa standardima CPT-a, dok je Skupština Zaključkom iz 2017. godine takođe preporučila MUP-u da sa dužnom pažnjom razmotri ovu Inicijativu i postupi po preporuci Zaštitnika? (*poslanica Ana Nikolić koja je učestvovala na sjednici u skladu sa članom 65 Poslovnika Skupštine CG*)

20) Koje aktivnosti su preduzete na poboljšanju materijalnih i tehničkih uslova rada zaposlenih u ZIKS-u? (*poslanica Ana Nikolić koja je učestvovala na sjednici u skladu sa članom 65 Poslovnika Skupštine CG*)

21) S obzirom da je u tački 8 Zaključka Skupštine donesenog povodom razmatranja Izvještaja o ostvarivanju prava mentalno oboljelih lica lišenih slobode, smještenih u Zavodu za izvršenje krivičnih sankcija izražena zabrinutost zbog podatka da je kod skoro polovine zatvorske populacije u decembru 2017, odnosno kod 26% zatvorske populacije u martu 2018. dijagnostifikovan neki vid mentalnog oboljenja ili poremećaja, kao i zbog podatka koji ukazuje da veći broj zatvorenika oboli u zatvorima iako na slobodi nijesu imali smetnje zbog čega je neophodno preduzeti dodatne mjere u tretmanu zatvorenika, da li su preduzete konkretne aktivnosti na ovom polju? (*predsjednik Odbora dr Halil Duković*)

Predstavnici nadležnih institucija dali su veoma sadržajne odgovore na postavljena pitanja i dodatna pojašnjenja u vezi sa realizacijom pojedinih aktivnosti.

Odbor za ljudska prava i slobode je jednoglasno (sa šest glasova „za“) donio sledeći

ZAKLJUČAK

1. Odbor za ljudska prava i slobode izražava zadovoljstvo zbog značajnog i vidljivog napretka u zaštiti prava lica lišenih slobode, postignutog zahvaljujući dobroj saradnji Ministarstva pravde, Ministarstva unutrašnjih poslova, Uprave policije i Zavoda za izvršenje krivičnih sankcija sa Zaštitnikom ljudskih prava i sloboda Crne Gore i njihovoj otvorenosti i iskrenoj posvećenosti ispunjavanju preporuka relevantnih međunarodnih i domaćih institucija, ali i nevladinog

sektora, što je prepoznato i pozdravljeno od svih učesnika sjednice Odbora na kojoj je održano Konsultativno saslušanje.

Značajan doprinos ostvarivanju ovog uspjeha dao je i Odbor za ljudska prava i slobode koji se višegodišnjim aktivnostima, u okviru kontrolne i nadzorne funkcije Skupštine, u kontinuitetu bavi ovom oblašću, počev od 2008. godine kada je Crna Gora dobila Preporuke CPT-a, praćenjem njihove realizacije, razmatranjem brojnih izvještaja koje je sačinio Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore, kao i praćenjem stanja u ustanovama u kojima borave lica lišena slobode realizovanim obilaskom Zavoda za izvršenje krivičnih sankcija u Spužu, Zatvora u Bijelom Polju i Pritvorske jedinice Centra bezbjednosti u Podgorici.

Odbor je kroz kontrolnu i nadzornu funkciju Skupštine Crne Gore donošenjem brojnih zaključaka animirao na zajedničko i sinhronizovano djelovanje svih nadležnih organa.

2. Odbor konstatuje da su nedovoljni kadrovski kapaciteti i infrastruktura dva ključna izazova sa kojim se suočava zatvorski sistem u Crnoj Gori. S tim u vezi, pozdravlja posvećenost Ministarstva pravde i Zavoda za izvršenje krivičnih sankcija rješavanju uočenih problema i aktivnosti preduzete tim povodom, koje su rezultirale zaposlenjem 32 službenika u ZIKS-u tokom 2018. godine, planiranjem dodatnih zaposlenja u 2019, unapređenjem procedure za zasnivanje radnog odnosa u ZIKS-u, propisivanjem posebnih uslova za posebna zvanja službenika za poslove tretmana, zdravstvene zaštite i obezbjeđenja lica lišenih slobode u cilju njihovog kadrovskog jačanja. Takođe, Odbor cijeni značajnim realizaciju kontinuiranih ciljanih obuka u okviru projekta podržanog od Evropske komisije kojim je razvijena metodologija evaluacije obuka, definisan sadržaj programa obuka i kaskadni sistem kako bi se, po završetku projektnih aktivnosti, stvorio održiv sistem obuka.
3. Za pohvalu su aktivnosti na poboljšanju uslova boravka lica lišenih slobode, ali i uslova za rad zaposlenih u Zavodu za izvršenje krivičnih sankcija, jer su u prilično starim objektima uspjeli unaprijediti uslove i više od realno mogućeg.
Odbor očekuje da će se izgradnjom četiri nova objekta u okviru kompleksa ZIKS-a: Specijalne zdravstvene ustanove, nove Prijavnice, Objekta Odjeljenja otvorenog tipa i Multifunkcionalnog objekta, za koje je Ministarstvo pravde pristupilo izradi tehničke dokumentacije i preko IPA projekta apliciralo za obezbjeđivanje sredstava za izgradnju tokom naredne godine, doprinijeti daljem poboljšanju uslova boravka lica lišenih slobode.
Odbor pozdravlja namjeru gradnje novog objekta Zatvora za sjevernu regiju u Mojkovcu, za koji je Ministarstvu pravde 6. decembra 2018. na sjednici Upravnog odbora Zapadno-investicionog okvira odobren grant u visini od 1.200.000 eura za izradu tehničke dokumentacije, kojim će se dati ogroman doprinos unapređenju postojećeg zatvorskog sistema.
4. Odbor cijeni kontinuirane aktivnosti koje ZIKS preduzima na obezbjeđivanju kvalitetne zdravstvene zaštite licima lišenim slobode, naročito mentalno oboljelim licima, o čemu svjedoči podatak da je u ZIKS-u psihijatar angažovan 24 sata, dok se nekoliko puta mjesečno angažuju ljekari specijalisti (internista, urolog, psihijatar- narkolog, hirurg, fizijatar i radiolog), a takodje je nabavljena i medicinska oprema za pružanje kvalitetne zdravstvene zaštite licima lišenim slobode, nekadačak i bolja nego za ostale građane.
5. Odbor pozdravlja uzlaznu tendenciju u sistemu alternativnog izvršenja krivičnih sankcija jer je počev od 2014. godine kada su izrečene dvije kazne rada u javnom interesu, u 2015. godini 99 kazni, u 2016. godini 207 kazni, u 2017. 212 kazni, tokom ove godine izrečeno je čak 277 kazni rada u javnom interesu. Takođe, od prošle godine do sada uspješno je izvršeno 126 kazni kućnog zatvora. Posebno važnim smatra što je do sada samo oko od 5% od ukupnog broja izrečenih alternativnih kazni usled kršenja radne obaveze ili nepoštovanja programa izvršenja kazne u prostorijama za stanovanje zamijenjeno zatvorskom kaznom.
Odbor preporučuje dodatno ulaganje napora na primjeni sistema alternativnih sankcija jer se njima doprinosi smanjenju stope recidivizma, smanjenju zatvorske populacije, a samim tim i smanjenju izdvajanja budžetskih sredstava za izvršenje kazni zatvora.

6. Odbor očekuje da će se zaposlenjem stručnog kadra za rad sa maloljetnim licima lišenim slobode u nedavno završenom Maloljetničkom zatvoru i primjenom posebnog oblika tretmana, omogućavanjem pristupa socijalnoj, psihološkoj i obrazovnoj službi i drugim programima koji su dostupni maloljetnicima u zajednici doprinijeti daljem poboljšanju u zaštiti prava ovih lica, kao najosjetljivije zatvorske populacije i time pomoći njihovom povratku u društvo.
7. Odbor preporučuje da se u narednom periodu posebna pažnja posveti rehabilitaciji i resocijalizaciji kako bi se smanjio broj povratnika u zatvorima i ova lica učinila korisnim članovima društva.
S obzirom da je trenutno radno angažovano oko 300 od 1.150 zatvorenika, Odbor također preporučuje da se veća pažnja posveti radnom angažmanu zatvorenika što će pozitivno uticati na tretman zatvorenika, ali i na povećanje sopstvenih prihoda Zavoda za izvršenje krivičnih sankcija.
8. Odbor pohvaljuje aktivnosti Ministarstva unutrašnjih poslova na poboljšanju uslova u prostorijama za zadržavanje lica lišenih slobode i njihovom usklađivanju sa standardima CPT-a i namjeru ulaganja novčanih sredstava u iznosu od 100.000 eura za renoviranje pritvorskih prostorija u Kotoru, Ulcinju i Beranama.
Takođe, izražava zadovoljstvo zbog postupanja Ministarstva unutrašnjih poslova i Uprave policije po Zaključku Skupštine Crne Gore i što kao prelazno, privremeno rješenje praktikuju da lica lišena slobode smještaju u najbliži centar bezbjednosti u susjednoj opštini koji je upodobljen standardima CPT-a.
S druge strane, Odbor preporučuje Ministarstvu unutrašnjih poslova i Upravi policije da u narednom periodu ulože dodatne napore kako bi se, u skladu sa raspoloživim finansijskim sredstvima, preostali centri i odjeljenja bezbjednosti upodobili sa standardima CPT-a.
9. Odbor očekuje da se sa pažnjom razmotriti preporuka Zaštitnika i Zaključak Skupštine o donošenju novog Pravilnika o uslovima koje moraju da ispunjavaju prostorije za zadržavanje lica lišenih slobode usklađenog sa standardima CPT-a koje je, po riječima predstavnika Ministarstva unutrašnjih poslova, planirano nakon usvajanja novog Zakona o unutrašnjim poslovima, kao i obezbjeđivanje dodatnih sredstava kako bi se Pravilnik implementirao na kvalitetan način.
10. Ohrabruju javni pozivi rukovodstva Ministarstva unutrašnjih poslova i Uprave policije upućeni građanima da prijavljuju sve slučajeve mogućeg prekoračenja ovlašćenja službenika policije i opredijeljenost Ministarstva za nultu stopu tolerancije prema nasilju i zloupotrebi službenih ovlašćenja.
Odbor izražava uvjerenje da će korišćenje nove balističke opreme za pripadnike Specijalne antiterorističke jedinice i Posebne jedinice policije sa istaknutom ličnom oznakom u vidu kombinacije slova i brojeva omogućiti njihovu identifikaciju u incidentnim situacijama, kao i demokratski nadzor i tužilačku istragu u slučajevima moguće zloupotrebe ovlašćenja od strane policijskih službenika, što je od izuzetne važnosti za snaženje povjerenja javnosti u policiju.
11. Odbor za ljudska prava i slobode će dostaviti Zaključak Kolegijumu Predsjednika Skupštine Crne Gore, Delegaciji Evropske unije u Crnoj Gori, Zaštitniku ljudskih prava i sloboda Crne Gore, Ministarstvu zdravlja, Kancelariji za evropske integracije, NVO "Građanska alijansa", učesnicima sjednice, na upoznavanje i Ministarstvu pravde, Ministarstvu unutrašnjih poslova i Zavodu za izvršenje krivičnih sankcija, na dalji postupak.

DRUGA TAČKA- TEKUĆA PITANJA

(1) Dopis (Informacija) Ministarstva rada i socijalnog staranja, broj 00-63-8/18-48/3 od 21. decembra 2018.

Predsjednik Odbora je upoznao članove Odbora sa Dopisom (Informacijom) Ministarstva rada i socijalnog staranja dostavljenom Odboru povodom Dopisa izvršnog direktora NVO Savez udruženja roditelja djece i omladine sa teškoćama u razvoju “Naša inicijativa”, koji je Odbor u skladu sa Zaključkom sa 28. sjednice, održane 17. decembra 2018. uputio Ministarstvu rada i socijalnog staranja i Ministarstvu finansija na postupanje.

Odlučeno je da se Informacija Ministarstva rada i socijalnog staranja uputi izvršnom direktoru NVO “Naša inicijativa” na upoznavanje.

Sjednica je završena u 15 sati.

**ZAPISNIK SAČINILA
SEKRETAR ODBORA**
Slava Burić

PREDSJEDNIK ODBORA
dr Halil Duković